

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto

LAUSUNTO

Viitteet: HE: 17/2021 vp

Aihe: Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2021 lisätalousarvioksi

Kiitämme mahdollisuudesta lausua lisätalousarvioesityksestä. Kiitämme esitystä kulttuurin ja taiteen alan henkilöille ja toiminimille kohdistettavasta 15 miljoonan lisämäärärahasta covid-19 -tilanteen vaikutusten hillitsemiseen. Lisämääräraha on erittäin tarpeellinen, mutta kattaa vain pienen osan sulku- ja rajoitustoimenpiteistä johtuvista kulttuurialan tulonmenetyksistä. Taiteilijajärjestöjen kartoitusten mukaan yksinomaan kulttuurialan freelancereiden tulonmenetysten arvioidaan olevan **yli 200 miljoonaa**.

Kuvataiteessa viime vuoden arvioidut tulonmenetykset taiteilijoille ja kuvataiteen yhteisöille olivat **yhteensä 28,3 miljoonaa euroa**. Alkuvuonna 2021 jatkuneet rajoitukset nostavat summaa entisestään: arvio tammi-maaliskuun tulonmenetyksistä on kuvataiteilijoiden osalta **7,3 miljoonaa** ja organisaatioiden ja gallerioiden osalta vähintään **2 miljoonaa** Suomen Taiteilijaseuran ja Frame Contemporary Art Finlandin tekemien kyselyiden mukaan.

Kuvataiteen toimialalla koronan vaikutuksia ovat voimistaneet alan lähtökohtaisesti heikko rahoitus sekä työllistävien rakenteiden puute. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen tuore selvitys¹ julkisen tuen jakautumisesta eri taiteenaloille osoittaa, että visuaalisten taiteiden osuus valtion kulttuurirahoituksesta on **1 % (15,57 ME)**.

Taidemuseotoiminta (37,1 miljoonaa, 2,8 %) mukaanlaskettuna alan osuus on alle 4

¹ *Mahdollisesti kulttuuria? Valtion kulttuurirahoitus Suomessa vuonna 2019. Cuporen työpapereita 13. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.*

%, kun esimerkiksi esittävien taiteiden osuus on 20 %. Esitämme, että epätasa-arvoinen rahoitustilanne huomioidaan myös koronatukien kohdentamisessa.

Koronakriisi on lisännyt työttömyyttä kuvataiteen toimialalla. Yleisimmät taiteilijoiden tulonlähteet, joihin tulonmenetykset ovat kohdistuneet, ovat Suomen Taiteilijaseuran syyskuussa 2020 toteuttaman jäsenkyselyn mukaan teosmyynti (**60 % vastaajista**), opetustyöt (**48 %**) sekä teostilaukset (**20 %**).

Suuri osa kuvataiteilijoista toimii itsensätyöllistäjinä ja yksinyrittäjinä. Covid-19 -pandemian aikaisten yritys- ja yrittäjätukien hakukriteerit ovat osoittautuneet soveltuvan huonosti visuaalisten alojen hakijoille, joilla vuosittaisen liikevaihdon vaihtelu on suurta. Esitämme, että hakukriteerejä päivitetään vastaamaan paremmin myös niiden pienyrittäjien tarpeisiin, jotka eivät kuulu YEL-rekisteriin, ja joiden tulonmenetykset jäävät vertailukaudella alle 30 %.

Yrittäjien väliaikainen oikeus työmarkkinatukeen on ollut tärkeä korona-ajan lainsäädännöllinen toimi. Se ei kuitenkaan ratkaise niitä rakenteellisia sosiaaliturvan puutteita, joita yksinyrittäjinä ja freelancereina toimivat taiteilijat kohtaavat. Esitämme, että itsensätyöllistäjien sosiaaliturvan puutteita ratkotaan viipymättä, irrallaan hitaasta sosiaaliturvauudistustyöstä, ja jatketaan yrittäjien oikeutta työttömyysturvaan koronakriisin yli.

Taidegalleriat raportoivat viime vuodelta teosmyynnin menetyksiä yli **4,6 miljoonaa euroa**. Myös kansainvälisen messu- ja näyttelytoiminnan elpyminen tulee kestäämään pitkään. **Yli puolet** kuvataiteen organisaatioimijoista on joutunut lomauttamaan henkilöstöään vuoden 2020 aikana. Taiteilijoiden lisäksi kuvataiteen alalla toimii suuri joukko ammattilaisia, kuten tuottajia, kuraattoreita, oppaita ja yleisötyön ammattilaisia, joiden työskentelymahdollisuudet ovat heikentyneet. Esitämme, että näyttelytiloille ja muille kuvataideorganisaatioille kompensoidaan tartuntatautilain mukaisten sulkujen ja rajoitusten aiheuttamat taloudelliset menetykset.

Suomessa järjestetään vuosittain noin **40 kuvataidetapahtumaa**, kuten merkittäviä kesänäyttelyitä. Esitämme, että myös kuvataidetapahtumat tulee sisällyttää valmisteilla olevan tapahtumatakuun piiriin.

Taidemuseoiden sulut aiheuttavat pudotuksia Kuvaston keräämiin kuvankäyttö- sekä näyttelykorvauksiin. Pandemiatilanteen vauhdittama teosten verkkokäyttö edellyttää tekijänoikeudellisten ansaintarakenteiden kehittämistä. Visuaalisen alan taiteilijat saavat edelleen vähemmän korvauksia teostensa digitaalisesta käytöstä verrattuna muihin aloihin. Osasyyn tähän on taiteilijoiden neuvotteluasema suhteessa verkkoalustoihin, minkä vuoksi visuaalisen alan taiteilijat eivät hyödy samalla tavoin koronan aikana lisääntyneestä käytöstä. Esitämme, että taiteilijoiden oikeudet turvataan lainsäädännön kautta EU:n tekijänoikeusdirektiivin voimaan saattamisen yhteydessä. Lisäksi kannatamme Taidekokoelmat verkossa -sopimuksen rahoituksen jatkamista.

Koronapandemian lisäksi taide- ja kulttuurikentän taloudellisia näkymiä varjostavat rahapelitoiminnan tuottojen merkittävä aleneminen. Kannatamme rahapelitoiminnan tulevaisuutta selvittäneen työryhmän tavoin kehityskulkua, jossa taiteen ja kulttuurin julkinen rahoitus siirtyy katettavaksi budjettivaroista. Nähdäksemme taide on sivistisyhteiskunnan ydintä ja perusoikeus, jonka toteutumisen ei tulisi olla rahapelitoiminnan tuottojen varassa. Tuoreessa raportissa Veikkaus Oy arvioi, että vuodesta 2021 alkaen valtiolle ohjatut rahapelituotot vähenevät noin **300 miljoonalla eurolla eli 34 prosentilla**. Tuon mittaluokan leikkaukset olisivat kuvataiteen alalle täysin kestäättömät.

Helsingissä, 8.3.2021

Teemu Mäki
puheenjohtaja

Annukka Vähäsöyrinki
toiminnanjohtaja

Suomen Taiteilijaseura on kuvataiteen asiantuntija- ja vaikuttajaorganisaatio, jonka tehtävänä on edistää kuvataiteilijan ammatissa toimimisen edellytyksiä ja vahvistaa kuvataiteen asemaa yhteiskunnassa. Seura edustaa 3 000 ammattikuvataiteilijaa.